

e-ISSN: 2630-631X

Article Type

Research Article

Subject Area

Comparative Literature

Vol: 8 Issue: 61

Year: 2022 JULY

Pp: 1203-1214

Arrival

29 May 2022

Published

31 July 2022

Article ID 63375

Doi Number

<http://dx.doi.org/10.2922/8/smryj.63375>

How to Cite This Article

Özdemir, E. & Tezcan, H. (2022). "Osmanlı Toplumunda Kadın Giyiminin Seyyahlar Üzerinden İncelenmesi", International Social Mentality and Researcher Thinkers Journal, (Issn:2630-631X) 8(61): 1203-1214

Social Mentality And Researcher Thinkers is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

GİRİŞ

18. yüzyıl Osmanlı kadın giyim kuşamının seyyahlar üzerinden incelenmesi ve seyyahların giyim kuşam hakkındaki görüşlerinin günümüze nasıl yansıtıldığıdır. Araştırmamızda 18 yy Osmanlı kadın giyiminin seyyahlar tarafından yaklaşımları araştırılıp daha sonra araştırma yapacak olanlara fikir vermesi amaçlanmaktadır.

Çalışmanın Önemi

18 yy Osmanlı kadın giyimlerinin seyyahların görüşleri, giyim kuşamın tarihsel gelişimi, kaynakları, alanı, Leydi Mary Montagu rolü, Doğu-Batı farkı, ötekileştirme, sosyokültürel izleri ve eleştiriler ile Osmanlı'da kadın modası araştırılarak 18. yüzyılda Osmanlı'da kadınların giyimlerinin seyyahlar gözünden incelenmesi ve günümüze yansımaları araştırma konusu yapılmıştır.

Çalışmanın Yöntemi

Araştırma kapsam bakımında nitel araştırma yöntemidir. Betimsel içerik analizi; belirli konu üzerinde yapılmış çalışmalar ele alınarak incelenmiştir. Sistematik çalışma olduğundan araştırmanın modeli olarak belirlenmiştir.

Evren ve Örneklem

Bu bölümde, araştırmanın yürütüldüğü veri toplama araçları olarak tez, makale, dergi ve kitap taraması yapılmıştır. Konu ile ilgili kaynaklara Google Scholar, Ulusal (YÖK) EBSCO, PubMed, researchate.org, Kütüphanelerden tarama yapılarak ulaşılmıştır.

Osmanlı Toplumunda Kadın Giyiminin Seyyahlar Üzerinden İncelenmesi

Examination Of 18th Century Ottoman Woman's Clothing Through Travelers

Elif Özdemir ¹ Hülya Tezcan ² ¹ Nişantaşı Üniversitesi Tekstil Ve Moda Tasarımı Bölümü, İstanbul, Türkiye² Prof. Dr. Öğr. Üyesi, Nişantaşı Üniversitesi, Sanat Ve Tasarım Fakültesi, Tekstil Ve Moda Tasarımı Bölümü, İstanbul, Türkiye

ÖZET

Çalışma kapsamında 18. Yüzyıl Osmanlı kadınlarının giyimlerinin Seyyahlar üzerinden araştırılmasıdır. Osmanlı iktidarı 18.19 yüzyıllar arasında gerileyiş dönemi başlamıştır. İktidarın gerilediğini gören Batılılar, kendi egemenliklerini ve modernliklerini Osmanlı iktidarına göstermek için çaba harcamıştır. Osmanlı iktidarı içinde bulunduğu bu durumdan çıkıp eski egemenliğine kavuşmak için Batı tarafından uzatılan eli geri çevirmemiştir. Osmanlı iktidarına uzatılan bu el tamamı ile himaye amaçlıdır ve daha sonra Osmanlılar tarafından fark edilmiştir. Osmanlı iktidarı 19. Yüzyıla kadar giyim – kuşamında gelenekselliğini sürdürmüştür. Osmanlı da kadınların giyim tarzlarında şalvarlar, feraceler, kaftanlar, entariler önemli bir yere sahip olduğu görülmektedir. Batı tarzına yönelim 19. Yüzyılda gerçekleşmiş ve giyim kuşam tarzı önemli bir noktaya gelmiştir. Böylelikle batı giyim kuşamının etkisi giderek artmış ve geleneksel giyim kuşamı geride bıraktığı görülmüştür.

Bu makalede 18. yy Osmanlı kadın giyim-kuşamının Seyyahlar üzerinden incelenmek ve izlerini günümüze nasıl taşıdığını ortaya çıkarmaktır.

Anahtar Kelimeler : Osmanlı'da Giyim – Kuşam, Modanın Tarihçesi, Seyyahların Görüşü

ABSTRACT

Within the scope of the study, the 18th century Ottoman women's clothing is researched through the Travelers. Ottoman power began a period of decline between the 18th and 19th centuries. Seeing the decline of power, the Westerners made an effort to show their sovereignty and modernity to the Ottoman power. The Ottoman government did not turn down the hand extended by the West to get out of this situation and regain its former sovereignty. This hand extended to the Ottoman power was purely for protection and was later noticed by the Ottomans. The Ottoman power continued its tradition in clothing until the 19th century. It is seen that shalwars, feraces, caftans and entaris have an important place in the clothing styles of women in the Ottoman Empire. The orientation to the western style took place in the 19th century and the style of clothing came to an important point. Thus, the influence of western clothing has gradually increased and it has been seen that traditional clothing has left behind.

In this article, the 18th century Ottoman women's clothing is examined through the Travelers and how it carries its traces to the present day.

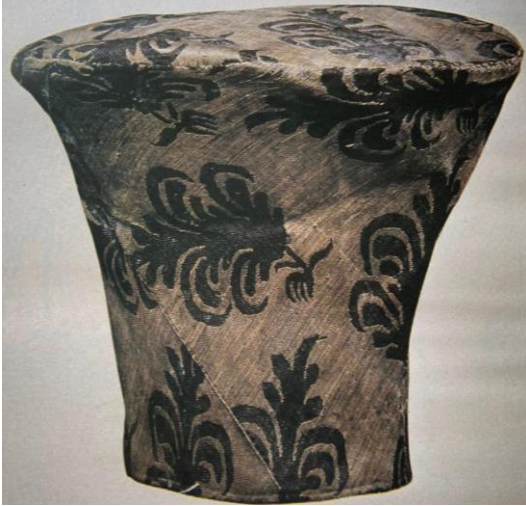
Key Word : Clothing in the Ottoman Empire , Girdle , The history Fashion, Traveler's Opinion

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

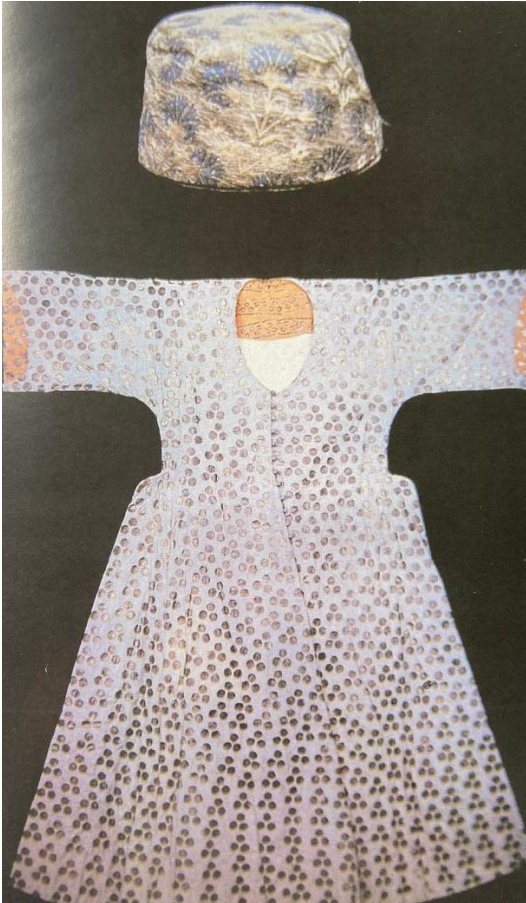
Osmanlı Toplumunda Giyim Kuşam

Fatih Sultan Mehmet dönemine kadar, Osmanlı Devletinin tarihsel sürecinde kılık kıyafet hakkında bilgiye erişmek kolay değildir. Fatih döneminden sonra, Türklerin kılık kıyafet hakkındaki bilgilere seyyahlar tüccarlar resim sanatçıları bürokratlar ve eşlerinin yazılı veya görsel kaynaklarından öğrenilmekteydi. Kılık kıyafet kuşamı hakkında bilgiye 2000 yılından daha eski bir zamana dayanmaktadır. Osmanlı giyiminin form biçim özellikleri benzer şekilde devam etmiştir. Erkek giyimi, kuşamı 19. yy başında Kadın kıyafetleri ise 19. yy ortalarında Avrupa modasının etkileriyle değişime ve dönüşüme uğramaktadır. Osmanlı giyim kuşamı yüzyıllarca alt giyim olarak şalvar, üst giyim olarak iç gömlek tercih edilmekteydi. Kaftan, entari ve hırkalar giyildiği görülmüştür. Kaftan entarinin üstüne, entariler ise iç giyim olarak kullanılmıştır (Hasarlı, 2010) .

Resim 1: Kaya İsmihan Sultan'ın Başlığı
Kaynak : (Gürtuna, 1999)

Osmanlıda kadınların başlarına taktıkları yünden ya da ipekten üretilmiş 'Hotoz'

Resim 2: Ayşe Sultan'ın Entarisi ve Başlık
Kaynak : (Gürtuna, 1999)

Ayşe Sultan'ın entarisi ; pembe atlastan, önden açık ufak dik yakalı, uzun kollu, önü birit düğmeli, içi yarıya kadar beyaz bez astarlı, kenarları yeşil canfesle çevrili.

Resim 3 : Rukiye Sultan'ın Entarisi
Kaynak: (Gürtuna, 1999)

Rukiye Sultan'ın entarisi ; turuncu zemin üzerine sarı benekli canfes kumaştan, önden açık yakasız , kısa kollu, yanları yırtmaçlı, içi bez astarlı.

Resim 4 : Kaya İsmihan Sultan'ın Entarisi
Kaynak: (Gürtuna, 1999)

Kaya İsmihan Sultan'ın entarisi; açık bej rengi, kendinden desenli ipekli kumaştan; önü açık, ufak dik yakalı, cepli, önü biritli ve büyük düğmeli; içi yarıya kadar bez astarlı, kenarları bej rengi canfesle çevrili.

Osmanlının başkenti İstanbul saray modasını yönlendiren bir merkez konumundadır. Başkentte yaşayan insanlar afralı ve pahalı giysiler tercih ederlerdi. Anadolu'nun kırsal bölgelerinde yaşayan insanlar ise daha

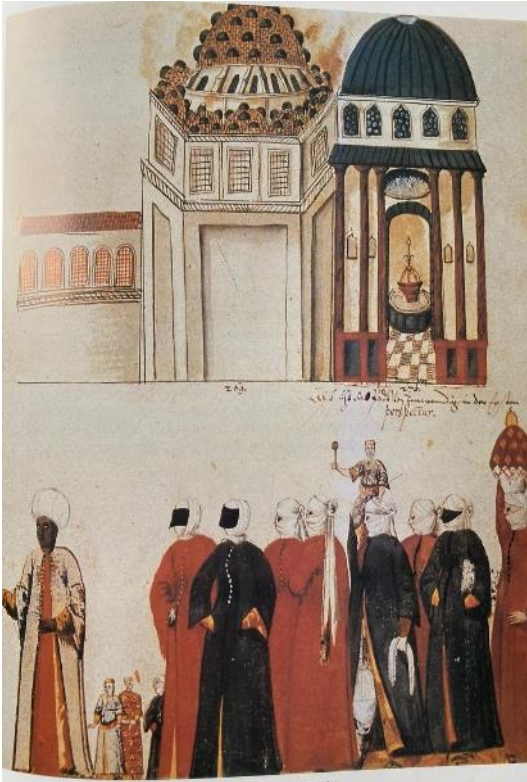
sade giysileri tercih ettikleri görülmüştür. O dönemde kıyafetlerin en önemli özellikleri giysilerin geniş, uzun ve örtülü olmasıdır. Kadınların giysileri; şalvarlar, hırkalar, entariler olarak belirlenmiştir. 16. yüzyılda kadınlar; sokak giysileri olarak ferace, yaşmak, peçe kullanmışlardır. Erkekler ise, genel olarak çarık ve şalvardır. Giysiler meslek gruplarına göre de farklılık göstermektedir. 16 yüzyılda Osmanlı en gösterişli dönemini yaşamıştır. Ekonomik durumunu gerilemenin başlaması ile 17 yüzyılda imparatorluğun dokumaların kalitesini kaybetmesi ile sergilediği görkemini yitirmiştir.

Bu giysiler mevsimlere göre değişiklik göstermiş kışın yünlü, yazın ipekli kumaşlardan faydalanmışlardır (Hasarlı, 2010).

Resim 5: Türk Kadını
Kaynak: (Gürtuna, 1999)

Feracesinin üstüne fes biçimli hotoz'un üzerine yaşmak takmış ve yüzünü peçeyle örtmüştür.

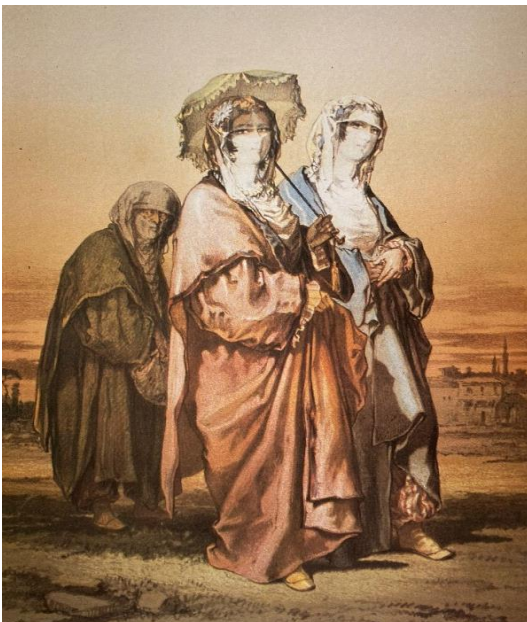
Resim 6: Hamama Giden Kadınlar
Kaynak: (Gürtuna, 1999)

16. Yüzyılda yabancıların gözlemlmeleriyle betimlenmiş Hamama Giden Kadınlar resminin kıyafet özellikleri çapıprastlı düğme-ilikli feraceler fes biçimi hotozun üzerine bağladıkları yaşmakları ile ağız ve burun kısmını örtmüşlerdir.

Resim 7: Feraceli Kadın
Kaynak: (Gürtuna, 1999)

Kadın giyim kuşamında'da Feraceli Kadın kıyafetleri kendi döneminde çokça dikkat çekmektedir. Kiremit renkli entarinin üzerine giymiş olduğu pervaz kısmı mavi astarlı, içi kakum kürkünden yapılmış boyun kısmından beline kadar inmiş birit-ilik düğme detayları bulunmaktadır.

Resim 8: Türk Kadınları Gezintide
Kaynak: (Gürtuna, 1999)

II. Abdülhamid'in saray ressamlığını yapmış olan Preziosi çalışmalarını genellikle İstanbul'a gelen yabancılarla satmıştır. Bu sebeple eserlerinin önemli bir kısmı yurt dışındadır. Sanatçının eserlerinde bulunan kadın giyim kuşamı Osmanlı kadınlarının geleneksel ferace yaşamak ikilisini detaylı olarak resmetmiştir. İncelendiğinde uzun geniş yaka, bol, renkli feraceleri ,ince beyaz yaşmaklarına takılmış süslemeleri, ellerine aldıkları şemsiyeleriyle kadınlar adeta bir dönemin modasını belirlemişlerdir.

Osmanlı Kadınlarının Giyim Kuşamına Genel Bakış

Osmanlı ekonomisinin Avrupa'da yaşanan hareketleri 18. yüzyılda etkilemeye başladığı görülmüştür. Yabancıların gözünde Osmanlı toprakları açık bir Pazar olmuştur. 18 ve 19 yüzyıllar arasında gelişen sosyal olaylar Osmanlı giyim tarzını etkilemiştir. Avrupa'da yaşanan gelişmeler 18.yüzyıl da Osmanlı ekonomisini etkilemiştir. Tanzimat Fermanının ilanı ile birlikte halk sosyal ve kültürel yaşam biçimine daha çok ilgi göstermeye başlamıştır. Kadın kıyafetlerinde değişimlere sebep olmuş Osmanlı, Meşrutiyetin ilanı ile birlikte Avrupa modasının etkileri altına girmeye başlamıştır. O döneme ait kadın elbiseleri, saten ya da brokar kumaştan yapılmıştır. Elbisenin ön kısmı ilikli düğmeli ve açık olarak tasarlandığı görülmektedir. Elbisenin kol kısmı bilek kısımlarında daralırken, belin altından beli sıkmadan bağlanan, üzeri işlemeli kadife, saten, deri ya da kaşmir kuşak kullanılmıştır (Hasarlı, 2010, s. 1-5).

Resim 9 : Yazlık Giysisiyle Müslüman Hanım
Kaynak : (Gürtuna, 1999)

Yazlık Giysi ile Müslüman Hanım savatlı mücevherlerle süslü telkâri işli hotozu, altın ipeklerden yapılmış sorgucu, hotozuna tutturulmuş örgülü saçları, bürümcük kumaştan dikilmiş gömleği, çiçekli uzun kollu enrası, çizgili ipekten yapılmış kolları kısa üstlüğü, kemeri tokalı oldukça geniş kemeri ile oldukça gözalı bir Osmanlı kadını.

Resim 10: Kışlık Giyisiyle Müslüman Hanım
Kaynak: (Gürtuna, 1999)

Kışlık Giyisiyle Müslüman Kadın; oldukça gösterişli kıyafeti işlemeli müslinden, sırmalı elmas, yakut ve zümrüt işlemeli totozu, uzun gömleği bürümcükten, Hint kumaşından üstlüğü, geniş kesimli ayak bileklerinden kurdela ile büzülmüş şalvarı, samur süslü bordürlü kaftanı ile asil bir Osmanlı hanımı resmedilmiştir.

Resim 11 : Başkentli Hanım
Kaynak: (Gürtuna, 1999).

Kadınların günlük giysileri 16 yüzyılda ince, uçları işlemeli beyaz kuşağı yaygın olarak kullanılmaktadırlar.

17 yüzyılda yaşmak (örtmek, gizlemek, baş ile birlikte yüzü örten) kadınlar tarafından Osmanlı döneminde kullanılmıştır. İslamiyet'in ilk dönemlerinden itibaren Yaşam ve Ferace kadınların hayatına girmiştir. O dönemde yapılan minyatürlerde peçe ve yaşmağa benzeyen örneklerin olduğu görülmüştür. Yaşmak ve ferace daha sonra pek çok şekil değişikliğine uğramıştır. 17 ve 19 yüzyılın sonuna kadarda yaşmak ve peçe kullanılmaya devam ettiği bilinmektedir. 18. yüzyılda ise, kadınlar tarafından kürk tercih edilmiştir. Kürklerin renk renk kaplarla kaplandığı, belde sırma işlemeli hafif kuşaklar bu dönemde moda olmuştur (Aşa, 1993).

19. yüzyılda Osmanlı kadınları giyim modasında özellikle iç çamaşırlarında ipek kumaşlar kullanmayı tercih etmişlerdir. Osmanlı kadınları elbiselerinde genel olarak düşük omuz, önden açık ve ayaklarına kadar uzanan şalvarlar giydikleri görülmektedir.

Osmanlı kadınları başlarına hotoz giymişler bu hotozların kumaşı yazın ince ipekten kışın ise kadife kumaştan kullanmışlardır. Süslemeleri de zenginlik derecesine göre farklılık göstermektedir. Değerli taşlar, pırlantalı iğneler kullandıkları görülür (Hasarlı, 2010). Baş süslemelerine özen gösteren Osmanlı kadınları saçlarını incili kurdele ile bağlamaktadırlar.

Resim 12 : Kanepede Kitap Okuyan Hanım
Kaynak : (Williams, 2015)

Osmanlı Toplumunda Moda'nın Tarihsel Süreci

Orta Asya' da başlayan tarih boyunca Türkler gelenek göreneklerine göre her zaman kadın'a saygı gösteren ve değer veren bir toplum olmuşlardır. Türk kadınları daima eşlerinin yanında yer almış en büyük destekçileri olarak boy göstermektedirler. Kadınlar sosyal ekonomik siyasi ve kültürel yönden toplumun büyümesinde gelişmesinde etken olmuşlardır. Türkler, Müslümanlığın kabulü ve Anadolu'ya geçiş gibi önemli olguları yaşamıştır. Yeni topraklara girmeleri ile farklı din ve kültürden olan insanlarla hep birlikte yaşamışlardır.

Türk Kadınları her zaman giyim kuşama kıyafetlerinin süslemelerine ve bakımına önem vermişlerdir. Türk Kadını el ve ayaklarına kına yakar, gözlerine sürme çeker, yanaklarına ve çenelerine siyah ben koyarlar. Uzun saçlarını örer ve incilerle süslerlermiş. Orta Asyalı Türk Kadını çok iyi at biner, kaftan , şalvar , iç etek çizme ve başında üsküf ile her zaman erkeğinin yanında yer almıştır (Tezcan, 2021) .

Osmanlı Toplumunda Seyyahlar

Seyyahlar ve Seyahatnameler tarihin gizli tanıkları olmuşlardır. Seyahatnameler sayesinde gün yüzüne çıkmadığı bilinmektedir. Fakat birçok olay seyyahların belgelendirdiği resim ve mektuplardan tarihe kayıt olarak geçmiştir. Bu belgeler sayesinde günümüze kadar aktarılmış bu sahneler de Osmanlı toplumunun sosyal kültürel ekonomik birçok özelliğini göstermektedir. Seyyahlar geçmişten geleceğe bir köprü aktarıcı olmuşlardır. Kimi zaman sübjektif olsalar da O toplumun imkânlarının bilgi ve teknoloji anlamında en kısıtlı olduğu dönemde önemli bir rol üstlenmişlerdir. Tarih boyunca Osmanlı topraklarına bu milletin kültürüne ait bilgi sahibi olabilmek için tüccar misyoner bürokratlar ve değişik unvanlarda birçok seyyah ziyarette bulunmuştur. Batılı Seyyahların eserlerinde Doğuyu yeniden kurgularken en önemli durakları Osmanlı coğrafyası olmuştur. 16.yyOsmanlı Devleti İstanbul başta olmak üzere Avrupalı Devletler tarafından elçiler ve konsoloslar göndermişlerdir. Resmi olarak gönderilen bu yetkili kişiler topladıkları edindikleri bilgileri seyahatnamelerine kayıt altına aldıkları bilinmektedir. Osmanlı toplumuna Avrupa'dan gelen diplomatlar bilgi toplamak amacı ile gelen din adamları ve misyonerler gelmiştir. Kendi imkânları doğrultusunda gelen

seyyahlar ise Osmanlıya ait önemli bilgiler edinmişlerdir. Seyyahların edindikleri bilgiler kendi ülkelerine rapor olarak yollamışlardır. Daha sonra bu çalışmaları seyyahlar hayattayken ya da öldükten sonra kitap olarak basılıp doğuya ait bilgiler batıya aktarılmıştır (Düğer, 2015)

Resim 13 : Jacopo Ligozzi'nin Osmanlı İmparatorluğu'ndan Figürleri Resmettiği Suluboya Dizisi
Kaynak: (Williams, 2015)

Resim 14 : Jacopo Ligozzi'nin Osmanlı İmparatorluğu'ndan Figürleri Resmettiği Suluboya Dizisi
Kaynak: (Williams, 2015)

18. yüzyıldan itibaren literatür araştırmalarına baktığımızda batılı kadın seyyahlardan etkilendikleri görülmüştür. İngiliz konsolos olarak 1717- 1718 İstanbul'da İngiliz elçiliği yapan Edward Wortley Montagu'nun eşi olan Lady Mary Wortley Montagu ile başlayan bu Seyahatname yazın zinciri Leydi Montagu'nun ardılları tarafından devam etmiştir. Kadın seyyahlar erkeklerden farklılık göstererek onların bulunamayacağı mekânlara girmiş ve gözlemlemişlerdir. Osmanlı aile hayatına ve sarayların harem kısmına

ulaşmışlar kadın olmanın avantajı ile objektif bir gözlem yapmışlardır. Erkek seyyahların hayalindeki kurgulanmış Doğulu kadın tasavvurlarının yıkılmasında önemli bir etken olmuşlardır. Kadın seyyahlar eserlerinde bazı zamanlar ötekileştirici söylemlere başvurmışlardır. Osmanlı toplumuna ait bazı özellikleri şarkiyatçı bir düşünce yapısı ile dile getirilmiştir. Tanzimat fermanıyla birlikte Osmanlı devletinde geniş kapsamlı bir batılılaşma hareketi başlamış eğitim kültür ve sosyal alanda önemli yenilik hareketleri ortaya çıkmıştır. Bu yenilik hareketinden etkilenen Türk kadınları da batılı dilleri öğrenmiş, kıyafetleri batılı tarzda olmuştur. Sonuncun da elit bir Türk kadını tipolojisi ortaya çıkmıştır. Osmanlı bürokrasisine mensup ailelerin içinden çıkan bu kadınlar arasında daha sonra batıyı Seyyah ederek Türk kadın seyahatname literatürüne ait ürünleri vermiştir. Doğulu kimliklerin yanında aldıkları batılı iyi eğitilmiş düalist bir kimliğe sahip olan bu kadınlar; Halide Edip Adıvar ve Selma Ekrem ayrı bir öneme sahiptirler. Farklı bakış açıları değerlendirmeleri dikkat çekici bir husustur (Düğer, 2015).

İngiliz sefiri olarak 1717- 1718 İstanbul’da İngiliz elçiliği yapan Edward Wortley Montagu’nun eşi olan Lady Mary Wortley Montagu ile başlayan bu Seyahatname yazın zinciri Leydi Montagu’nun ardılları tarafından devam etmiştir. Batılı kadınların 20. Yüzyılda zirveye çıkması ile erkek seyyahlardan farklı olarak Osmanlı aile hayatına kadın olmalarının avantajı ile daha çok dâhil oldukları görülmüştür (Düğer, 2015).

İstanbul’a Gelen Batılı Kadın Seyyahlar

Lady Mary Montagu

İngiliz devleti tarafından 1716 yılında İstanbul’a büyük elçi olarak gönderilen Lady Mary Montagu’nun eşi olası bir Avusturya ile Osmanlı Devleti arasında çıkabilecek bir savaşı önlemek ve aracılık etmek için yerleşmiştir. Lady Mary Montagu Osmanlıya yerleşmesinden itibaren kaleme aldığı 21 mektubu bilinmektedir. Bu mektup diğer kadın seyyahlar için referans kaynağı olmuştur. Lady Mary İngiliz hanımefendisi olarak Osmanlı kadınlarının yaşam biçimlerini ev hayatlarını inanış kültürel yaşantıları giyim kuşamlarını ve moda tasarımları hakkında mektuplarında bilgiler vermiştir. Yazılan bu mektuplarda kadınların ne kadar edipli nazik ve kibar bir üslup kullandıklarını belirtmektedir. Topkapı Sarayının harem kısmını görmemiş fakat İstanbul’daki diğer mekânlarda köşkler hanlar hakkında geniş bilgi verilmiştir.

Mektuplarında genellikle objektif bir tutum göstermektedir. Mimariden pek fazla anlamadığını belirtmiş olsada yapılar hakkındaki fikirlerini belirtmiş ve vasatın üzerinde olduğunu yazmıştır. Kendinden önceki erkek Seyyahların fikir ve düşüncelerini ön yargılı ve yanlış bulmakla beraber bu yanlış düşünceleri çekinmeden ortaya koyduklarını yaptığı gezilerde gözlemlemeleriyle belirtmektedir (Ünlü, 2018).

Resim 15: Leydi Mary Wortley Montagu Oğlu Edward
Kaynak : (Williams, 2015)

Leydi Mary Wortley Montagu Oğlu Edward Wortley Montagu’yla ve Hizmetçileriyle Birlikte „Jean-Baptiste Vanmour,yak.1717,tuval üzerine yağlı boya Leydi Mary yaldızlı bir kaftanın üstüne kakım kürklü bir kurdi giymiş; kaftanın bir köşesi kemerin içine tıktırıldığı için ,alttaki önlük açıkta duruyor.Bu tarzdan Türk kadınlarca tutulduğunu gözlemlediği bir modayı benimsediği anlaşıyor (Ünlü, 2018)

Elizabeth Craven

Lady Montagu’dan sonra İstanbul ‘u ziyaret eden ikinci kadın seyyah olan Craven Montagu ‘ya göre biraz daha sert bir üslup kullanmıştır.1786 tarihin de İstanbul ‘da yaşayan Elizabeth Craven edindiği bilgileri evleneceği Prusya kralı Frederic’e mektuplar halinde göndermiştir (Ünlü, 2018).

Julia Pardoe

Babası İngiliz subayı olan ve resmi görevi sebebiyle 1836’da İstanbul’da yaşayan Julia Pardoe Osmanlının dünyasına ilişkin geniş kapsamlı araştırmaları bilgi birikimlerini eserlerine yansıtmış batılı kadın seyyahlar

içinde tanınan en önemli gezginlerden biri olarak anılmaktadır. İstanbul'da yaşadığı dokuz aylık süre zarfında saraylardan dini okullara bayramlara kadar birçok önemli konuda görüşlerini eserlerinde dile getirmiştir (Ünlü, 2018).

Anma Grosser Rilke

Anma Grosser Rilke Avrupa'da tanınan ünlü bir piyanisttir. 1888 yılında İstanbul'a eşinin görevi dolayısıyla gelmiş ve 30 Osmanlı topraklarına kalmıştır. Avrupa'da çeşitli ülkelerde saraylarda konser vermiş olan Rilke İstanbul'da Abdülhamit'in huzurunda da sanatını icra etmiştir. Osmanlının siyasi yapısını, sosyo ekonomik durumunu toplumsal kültürünü ele alarak bu izlenimlerini Avrupa Sarayı'ndan yıldız İstanbul'da bir hoş seda isimli eserinde dile getirmiş. Eşinin vefatında sonra Alman haber ajansının İstanbul temsilcisi olarak hayatına devam etmektedir (Ünlü, 2018).

Resim 16 : Türk Kıyafetli Maskeli Balodaki Hanım
Kaynak: (Williams, 2015).

18. Yüzyılda Avrupalıların Osmanlıya olan giyim kuşam konusunda ki hayranlıklarını dönemin tablolarında oldukça net bir biçimde görmekteyiz. Türk Kıyafetli Maskeli Balodaki Hanım 1790 yılında Jean-Baptiste Greuze tarafından tuval üzerine yağlı boya olarak betimlenmektedir. Osmanlı kadın giyim kuşamına çok benzemiş fakat başlığı Osmanlı erkeğinin kullandığı sarığa benzemiştir. Elbisenin detayları kakım astarlı bir kürdiyle, iki büyük altın tokası olan kemerle birleştirilmektedir.

Resim 17 : Türk Kılığında Danimarka Prensesi
Kaynak : (Williams, 2015)

Danimarkalı Prensesi 18. Yüzyılda Türk modasını; elinde tuttuğu maskesiyle Türk giyim kuşamıyla birleştirmiş maskeli baloda boy göstermiştir.

Resim 18 : Ledy Williams – Wynn Üç Büyük Çocuğuyla Birlikte
Kaynak : (Williams, 2015)

SONUÇ

Türkiye’de kadın giyim kuşamın değişmesi Osmanlı İmparatorluğundan başlayarak dünyadaki gelişmelere paralel olarak başladığı ve devam ettiği görülmektedir. Kültürel gelişim ve dini inançlar teknolojik gelişmeler giyim kuşamı etkileyen unsurlar arasındadır. Doğal koşulların getirdiği örtünme amacı, kendini iyi hissetmek, beğenilme arzusu, farklı olma isteği, güzel görünmek isteği gibi örtünmekten daha önemlidir. Geçmişte uygarlıkların birbirlerini fetihler ve göçler yolu ile etkilediği görülmüştür. Türklerin Osmanlı döneminde süren göçleri fetihleri İran- Arap diğer taraftan da Bizans kültüründen etkilendikleri görülmüştür. 17. Yüzyılın sonlarına doğru Batılılaşma Hareketleri ile Avrupa etkisine girilmiş ve giyim kuşamda etkileri görülmeye başlanmıştır. 20. yüzyıla kadar süren etki genel anlamda giyim kuşamı etkisi altına aldığı görülmüştür. Araştırmalar göre giyim kuşam da yaşanan gelişmeler 18. yüzyılda toplumun her kesimini yansıtmıştır.

Avrupa’dan gelen araştırmacılar, kraliçeler, askerler, elçiler ve batılı kadınlar Osmanlı kadınlarına örnek olmuş ve Osmanlı kadınları Avrupalıların giyim zevkini, kültürel hayatlarını benimsedikleri görülmüştür.

Bu değişimleri yaşanan dönem içindeki elçi eşlerinden ve yabancı kişilerin gözlemlerinden, ressamaların eserlerinden ve yazmış oldukları mektuplardan anlaşılmaktadır. Osmanlı kadınları bu değişimde önceden kullandığı klasik giyim zevkinden vazgeçmemiş, fakat kıyafetlerini batılılarınkine göre tekrardan düzenlemiştir. Osmanlı’nın ince zevki karşısında kayıtsız kalamayan Avrupa ise, tekstil ve geleneksel sanatlarından etkilenmiş, ticari açıdan özellikle kumaşlarından, renk ve desen özelliklerinden etkilendiğini sanatçıların yaptığı eserlerden görmekteyiz.

Çalışmamızda Osmanlı Toplumunda Kadın Giyiminin Seyyahlar Üzerinden İncelenmesi araştırılmış ve giyim kuşam kültürünün o toplumun sosyal, siyasal ve ekonomik yapısı ile doğrudan bağlantılı olduğu vurgulanarak ve dönemin örnekleri üzerinde görsel verilerle açıklanmıştır. Sonuç olarak değişen siyasi koşullara bağlı olarak kadın giyim kuşamında da zamanla değişim gerçekleştiği görülmektedir (Demir, 2015).

KAYNAKÇA

1. Aşa, H. E. (1993). Kadın Kıyafetleri. *Osmanlı Ansiklopedisi* (Cilt 5, s. 70-80). içinde
2. Demir, E. T. (2015). Osmanlı Döneminde Kadın Giyim Kuşamında Avrupa Etkileri. *Yüksek Lisans Tezi*. İstanbul.
3. Düğer, S. (2015). *Kadın Seyyahların İzlenimlerinde Osmanlı Ve Batı Dünyası*. İstanbul: Cinius Yayınları.
4. Gürtuna, S. (1999). *Osmanlı Kadın Giyisi*. Ankara: Kültür Bakanlığı.
5. Hasarlı, G. (2010). 18. ve 19. Yüzyıl Sarayı Kadın Giyisileri Bir Modernizasyonu Çalışması. *Ulusal Meslek YÜKSEK Okulları Öğrenci Sempozyumu*, (s. 1). Düzce.
6. Tezcan, H. (2021). Osmanlı Sarayında Kadının Giyim Tarzı. H. Tezcan içinde, *Osmanlı İstanbul’da Kadın* (s. 1-591). İstanbul: İstanbul Kültür Ve Sanat Ürünleri.
7. Ünlü, S. (2018). *Şarktan Mektuplar*. Konya: Palet Yayınları.
8. Williams, H. (2015). *18.Yüzyılda Avrupa’da Türk Modası Turquerie*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.